

ДНП «ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО»
Кафедра українознавства та філософії
СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ
Українське лікарське товариство у Львові
Клуб імені Юрія Липи Українського лікарського товариства у Львові
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА
Лікарська комісія

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

за матеріалами всеукраїнської
мультидисциплінарної наукової
конференції з міжнародною участю

ЮРІЙ ЛИПА: СТРАТЕГІЯ НАЦІЇ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ

з нагоди 125-річчя від дня народження

ЮРІЙ ЛИПА: СТРАТЕГІЯ НАЦІЇ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

з нагоди 125-річчя від дня народження

Львів, 12-13 червня 2025 року

ДНП «ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО»

Кафедра українознавства та філософії

СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ

ЛІКАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Українське лікарське товариство у Львові

Клуб імені Юрія Липи Українського лікарського
товариства у Львові

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА

Лікарська комісія

*Символу української незламності
присвячуємо*

ЮРІЙ ЛИПА:
СТРАТЕГІЯ НАЦІЇ ТА КУЛЬТУРА
УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ»

(з нагоди 125-річчя від дня народження)

*Збірник наукових праць
за матеріалами вссеукраїнської
мультидисциплінарної науково-практичної
конференції з міжнародною участю*

Львів - 2025

УДК 342.1 (477):811.161.2:94(477):008
ББК 63.5(4Укр)+81(4Укр)+63.3(4Укр)+71(4Укр)

Юр 64 Юрій Липа: стратегія нації та культура українського духу (з нагоди 125-річчя від дня народження): збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської мультидисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю 12 – 13 червня 2025 року / наукова редакторка проф. Тетяна Єщенко. Львів: ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», 2025. 544 с.
ISBN 978-617-10-1093-2

Наукова рада:

д-р мед. наук, професор Андрій Базилевич;
д-р мед. наук, професорка Зоряна Масна;
д-р мед. наук, професор Олександр Кіцера;
д-р філол. наук, професор Михайло Вінтонів;
д-р істор. наук, професор Ігор Тодоров;
д-р істор. наук, професор Ігор Коляда;
д-р філол. наук, професор Михайло Гнатюк;
д-р філол. наук, ст.наук. співр. Мар'яна Комариця

д-р істор. наук, професорка Тетяна Панфілова;
д-р істор. наук, професор Юрій Митрофаненко;
д-р істор. наук, професор Тетяна Панфілова;
д-р філол. наук, професор Ольга Харлан;
д-р пед. наук, професор Тетяна Хвалибога;
д-мист-ва, професор Ганна Карась;
д-мист-ва, професор Віолетта Дутчак;
д-р філол. наук, професор Володимир Працьовитий

Редакційна рада:

докт. філол. наук, професорка Тетяна Єщенко (наукова редакторка); канд. пед. наук, доцентка Галина Стечак; канд. філол. наук, доцентка Світлана Ягело; канд. наук із держ. упр., доцентка Галина Терешкевич (с. Діогена); канд. філол. наук, доцентка Марта Дрогомирецька; канд. істор. наук, доцентка Віра Мельник; канд. істор. наук, доцентка Наталія Гірняк; канд. філол. наук Ірина Матушак

У збірнику наукових праць уміщено матеріали учасників усеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Юрій Липа: стратегія нації та культура українського духу (з нагоди 125-річчя від дня народження)». Подано розвідки, в яких розглянуто постать Юрія Липи в історичному, культурологічному та філософському аспектах; охарактеризовано міжнародний вимір діяльності та персоніфікаційний аспект творчості письменника-націєтворця, його мовний стиль, літературне новаторство, біографістику, громадську діяльність та місійне служіння українській нації, національні концепти, світоглядні коди та їхню роль у формуванні колективної пам'яті і національної ідентичності українців, психологію мовотворчості Юрія Липи. Висвітлено питання духовно-етичної й естетичної аксіосфери митця, проблему збереження та популяризації спадщини письменника як постаті національної пам'яті українців.

Для науковців у галузі українознавства, істориків, культурологів, філологів, лікарів.

Автори несуть повну відповідальність за грамотність поданих текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань, статистичних даних, власних імен, оформлення бібліографії, академічну доброчесність.

Редакційна рада має право на скорочення матеріалів.

*Ухвалила вчена рада факультету іноземних студентів ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького»
(протокол №5-2025 від 16 червня 2025 року)*

© ДНП «Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького», 2025
© Автори матеріалів, 2025

ЗМІСТ

Вітальне слово ректора	3
Вітальна промова президента СФУЛТ	6
Віншування від голови лікарської комісії НТШ	7
Вітальна промова голови АК імені Юрія Липи УЛТ у Львові	9
Передмова	16

МЕДИЧНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО

Медична та етнічна антропология

Юрій Липа як лікар: його внесок у розвиток медицини та народної терапії. Вплив медичних знань Юрія Липи на бачення здоров'я нації. Народна медицина та її значення в національній культурі

Гдакович Мар'яна. «Помагаймо!»: етичні засади лікарської діяльності Юрія Липи	20
Дідусенко Ганна. Юрій Іванович Липа та його праця «Ліки під ногами»	26
Іванків Зоряна, Дробінська Наталія. Юрій та Іван Липи: вшанування державотворців у сучасних реаліях	23
Кіцера Олександр. «Він лікар був добрий...» (Юрій Липа – фітотерапевт)	40
Мельник Віра. Лікар на службі нації: клінічна і наукова діяльність Юрія Липи	47
Огірко Олег. Християнсько-патріотичне покликання лікарів Мар'яна Панчишина, Остапа Селянського та Юрія Липи	51
Палько Христіна, Дедишина Лариса. Юрій Липа крізь погляд науковців та випускників Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького	59
Подкупко Тетяна. Ідеї Юрія Липи у сфері фітотерапії: на перетині медицини, історії й культури	64
Сова Андрій. Степан Гайдучок: теоретичні та практичні здобутки у царині тіловиховання	71
Стечак Галина. Юрій Липа: лікар, просвітник, державник	76
Федорова Алла. Юрій Липа – лікар душі й тіла	81

ФІЛОЛОГІЯ

Літературознавчий та мовознавчий аспекти творчості Юрія Липи

*Аналіз художніх та публіцистичних творів Юрія Липи.
Літературна спадщина Юрія Липи у контексті
українського національного відродження. Публіцистика
Липи: риторика, стилістика та ідеологічні маркери.
Вплив творчості Юрія Липи на сучасних українських
письменників і публіцистів*

- Алтухов Володимир.** Українська мова як визначальний чинник формування національної ідентичності 95
- Баган Олег.** Постать Миколи Гоголя в тлумаченнях Юрія Липи: націософський та духовно-психологічний аспекти 100
- Будний Василь.** Бій, що триває... (риторичні стратегії літературної есеїстики Юрія Липи) 108
- Великодна Ганна.** Літературна спадщина Юрія Липи (на матеріалі фонду наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова) 115
- Вінтонів Михайло, Вінтонів Тетяна.** «Призначення України» в лінгвофілософії Юрія Липи: сучасне прочитання сакральних рядків 121
- Гнатишева Ольга.** Вербалізація оцінки в поезії визвольної війни Ю. Липи 127
- Гнатюк Михайло.** Література та геополітика: український вимір Юрія Липи 133
- Гонтарук Лариса.** Концептосфера україноцентричної поезії Юрія Липи 140
- Демедюк Марина.** Фольклорні орієнтири творчої спадщини Юрія Липи 165
- Дільна Оксана.** Релігійна поезія Юрія Липи: мовно-стилістичний аналіз 170
- Дружинець Марія.** Лексичні та граматичні параметри як маркери часу в творчості Юрія Липи 176

Ещенко Тетяна. Концепт «Україна» у мовотворчості Юрія Липи: лінгвокогнітивний аналіз	180
Качмар Марія. Повстанський наратив як ідеологічний текст: етноментальний зріз (за матеріалами з Волині)	187
Кіцера Олександр. Християнські мотиви в творах Юрія Липи	195
Комариця Мар'яна. «Селянський король» і «Чаклун з хутора»: код нації у Юрія Липи	199
Крупач Микола. Історизм та міфологізація у новелі Юрія Липи «Табір»	206
Lemberskyi Olexander, Pechenyuk Olha. Yuryi Lypa is a genius of Ukrainian prose	204
Матушак Ірина. Штрихи до постаті Юрія Липи	219
Петрова Озель Лілія. Лінгвостилістичні визначники мовотворчості Юрія Липи (на матеріалі роману «Козаки в Московії»)	224
Піддубна Наталія. Вербалізація жанру молитви в поетичній творчості Юрія Липи	231
Працьовитий Володимир. Український світ у поезії Юрія Липи	237
Райбедюк Галина. Поезія Юрія Липи: естетика vs політика	244
Семенко Світлана. Висвітлення постаті Юрія Липи у публіцистиці Юрія Косача	250
Сердюк Наталія. Батурин гетьманський у творчості Юрія Липи	255
Хлипавка Галина. Міф, герой і нація: ідеологема національного воскресіння у творчості Юрія Липи	266
Хомик Тетяна. Структурно-семантичні особливості застарілої лексики в історичному романі Юрія Липи «Козаки в Московії» (1934)	272
Черкес Надія. Стяги любови Юрія Липи у патріотичній творчості непересічного українця	278
Ягело Світлана. Образ жінки у творчості Юрія Липи	285
Ясіновська Оксана. Переклад Святого Письма Івана Огієнка в оцінці Юрія Липи: «Музика ритму»	292

ФІЛОСОФІЯ.
ПСИХОЛОГІЯ. ПЕДАГОГІКА
Філософсько-культурологічний і психолого-педагогічний виміри постаті Юрія Липи
«Український дух» як культурний феномен у працях Юрія Липи. Етика та моральні цінності українця: погляд Юрія Липи. Народна культура як чинник формування національної свідомості. Юрій Липа про взаємозв'язок культури, релігії та нації.

- Бойко Світлана.** Освітні проекти з вивчення постаті Юрія Липи: інтеграція культури, історії та громадянської освіти 305
- Вербицька Лідія.** Всеукраїнська трилогія Юрія Липи й сьогодення: контекст культури 312
- Вознюк Оксана, Поцелуйко Андрій.** Етнопсихологічно-історіософська категорія українського роду (раси) Юрія Липи 319
- Грабовська Ірина.** Українська жінка-воїн у світлі роздумів Юрія Липи про українську жінку і її призначення 325
- Жадько Віталій.** Юрій Липа про основні риси української інтелігенції 330
- Жукова Анна.** Формування патріотичної свідомості майбутніх офіцерів в ідеях Юрія Липи в контексті сучасної педагогіки 338
- Завгородня Олена.** Прозірливість і чин: спадщина Юрія Липи в контексті сучасності 345
- Карась Ганна.** Лірична стихія поезії Юрія Липи в музичній інтерпретації Стефанії Туркевич 351
- Луковенко Ілля.** Релігія в ідейно-політичній доктрині Юрія Липи 357
- Омельченко Вікторія, Гордійчук Ольга.** Культура: точка опори державності у контексті постаті, поглядів та ідей Юрія Липи 362
- Сулятицький Іван, Гущук Ігор, Білобровка Ростислав.** Соціопсихологія державотворення у творах Юрія Липи 371
- Фесенко Андрій.** Донеччина як полігон духовного нищення: репресії проти церкви і виклики національній ідентичності 376
- Shust Olena.** National identity in the shadow of colonial experience: rethinking Yuriy Lypa's ideas in the context of contemporary approaches 379

ІСТОРІЯ
Історичний контекст
і роль Юрія Липи
у визвольній боротьбі

Липа як ідеолог українського націоналізму.

Участь Юрія Липи у визвольних змаганнях 20– 40- х років XX століття. Вплив батька, Івана Липи, на становлення особистості сина. Репресії проти Юрія Липи та спроби знищення його ідейної спадщини.

- Авраменко Валентина.** Іван Липа і Тарасова Гора 386
- Гірна Наталія.** Історичний аналіз наукової праці Юрія Липи «Розподіл Росії» на тлі російсько-української війни 392
- Данчишин Назар.** Український світ як протидія «росському міру» 397
- Дрогомирецька Марта, Міносян Андрій.** Фактор гідності в українському культурно-історичному просторі 404
- Коляда Ігор.** «Вихований тарасівцем»: роль пасіонарія Івана Липи у становленні пасіонарної особистості сина Юрія 410
- Кучеренко Світлана.** Львів Юрія Липи 419
- Митрофаненко Юрій.** Проблема феномену отаманщини доби Української революції 1917–1921 рр. у новелі Юрія Липи «Рубан» 425
- Онищенко Юрій.** Іван Липа та Юзеф Пілсудський: історична пам'ять і популяризація національних діячів у країнах ЄС та Україні. Роль недержавних організацій у збереженні та відновленні культурної спадщини 433
- Панфілова Тетяна.** Ідеологічне підґрунтя діяльності Івана та Юрія Лип за матеріалами Державного архіву Львівської області 448
- Петренко Ірина.** Інтелектуальне середовище Івана і Юрія Лип (на прикладі родини Ливицьких із Полтавщини) 453
- Терешкевич Галина (с. Діогена), Кушта Юрій, Джура Ольга, Моравецький Остап, Попович Богдан.** Юрій Липа – символ українського національно-визвольного руху 459
- Шилюк Олег.** Рецепція інтелектуальної спадщини Юрія Липи в академічному дискурсі України та світу: бібліометричний аналіз Scopus, Web of Science і Dimensions 467
- Шишко Олександр.** Справа Петра Білоскурського у контексті процесу «Спілки визволення України» 473

ПОЛІТОЛОГІЯ

Політична стратегія та націєтворення.

Геополітичні та міжнародні аспекти діяльності Юрія Липи

Концепція «Української національної ідеї» в працях Юрія Липи. Геополітичні погляди Юрія Липи та їхня актуальність у сучасних умовах. Державотворчі аспекти в працях Юрія Липи: стратегія незалежності та суверенітету. Роль історичної пам'яті у формуванні національної ідентичності. Державницький вимір української дипломатії у світлі Липівських ідей

Вдовичин Ігор. Світ ідей Юрія Липи і сучасна інформаційна війна	481
Гусак Петро. Поняття нації та його роль у призначенні України	488
Кисляк Леся. Державотворчі аспекти в працях Юрія Липи: стратегія незалежності та суверенітету	492
Кулачинський Микола, Сікорська Ольга. Туреччина як геополітичний партнер України у Чорноморській доктрині Юрія Липи	498
Олійник Юрій. Юрій Липа – провідний мислитель української геополітики	504
Пасічник Василь. Геополітична доктрина Юрія Липи	508
Тодоров Ігор. Національна безпека в геополітичній концепції Юрія Липи	515
Топалова Світлана. Українська нація: етнічна чи політична	521
Чижов Вадим, Варипаєв Олексій. Права людини в умовах війни: український вимір	528
Інформація про авторів	535

Отже, матеріали з фондів Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова засвідчують жанрову й тематичну багатогранність творчості Ю. Липи та його вагоме місце в інтелектуальній історії України ХХ ст. Збереження й популяризація його спадщини підтверджують стійкий інтерес до постаті Ю. Липи в добу незалежності та сприяють формуванню національної ідентичності, історичної пам'яті й сучасної гуманітарної культури.

Література

1. Будзей О. В. Юрій Липа: «Спалитися в безупиннім життю...». *Подольанин*. 2020. 30 жовт. URL: <https://podolyanin.com.ua/history/47924/> (дата звернення: 20.05.2025).
2. Великодна Г. В. Прижиттєві видання праць І. А. Липи у фонді Наукової бібліотеки одеського національного університету імені І. І. Мечникова. *Вісн. Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство : історичні та філософські науки*. 2025. Вип. 40. У друку.
3. Вістник Одеси. 1918. 24 (11) лист. 2 с.
4. Даценко Є. Автор концепції про поділ Росії : 125 років від дня народження Юрія Липи з Полтавщини. *Зміст*. URL: <https://salo.li/7D5F698> (дата звернення: 20.05.2025).
5. Прилуцький В. І. Липа Юрій Іванович. *Енциклопедія історії України*. URL: <https://salo.li/2B20160> (дата звернення: 20.05.2025).
6. Стягайло В. В. Щоденний політично-громадський часопис «Вільне життя» (Одеса, 1918) як історичне джерело. *Міжнар. наук. конф. «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір»* (8-10 жовт. 2024). URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/2036> (дата звернення: 20.05.2025).
7. Янчук О. Б. Бібліографія Юрія Липи : до 100-ліття від народж. : бібліогр. покажч. Одеса : Астропринт, 2000. 80 с.

УДК: 821.161.2

ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ» В ЛІНГВОФІЛОСОФІЇ ЮРІЯ ЛИПИ: СУЧАСНЕ ПРОЧИТАННЯ САКРАЛЬНИХ РЯДКІВ

Вінтонів Михайло,
доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри української мови
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Вінтонів Тетяна,
кандидатка філологічних наук,
доцентка, доцентка кафедри української мови
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Юрій Липа відомий як громадський діяч, письменник, перекладач, публіцист, лікар, автор української геополітичної концепції, один із глибоких ідеологів українського націоналізму, закатований чекістами 20 серпня 1944 р, який тривалий час був забороненим Московією, і тільки у часи Незалежності його постать, творчі надбання стали доступними для українців.

Сьогодні по-новому прочитуємо тексти Ю. Липи, який ще в першій половині ХХ ст. передбачив всі ті загрози, які для нашої Батьківщини, демократії та національно-культурного розвитку несе Московія.

Ключові слова: публіцист, геополітика, концепція, апелятив, геноцид, символ.

Yurii Lypa is known as a public figure, writer, translator, publicist, doctor, author of the Ukrainian geopolitical concept, and one of the key ideologists of Ukrainian nationalism, tortured to death by the Chekists on 20 August 1944; for a long time, his name was banned by Muscovy, and only during the independence period did his legacy and creative achievements become accessible to Ukrainians.

Today, we are reinterpreting the texts of Y. Lypa, who, back in the first half of the 20th century, predicted all the threats that Muscovy poses to our homeland, democracy, and national and cultural development.

Key words: publicist, geopolitics, concept, appellative, genocide, symbol.

Юрій Липа – яскравий представник української культури, суспільної думки першої половини ХХ століття, йому притаманне багатогранне гармонійне поєднання розуму, мислення, інтуїції, мудрості, таланту і патріотизму, він сьогодні для нас відкривається по-новому. Юрій Іванович Липа мав глибоке українське коріння, нащадок козацького роду, син Івана, що народився в козацькій родині Житецьких, які свого часу підтримували повстання Івана Мазепи. Прізвище *Липа* апелятивного походження, дендронім, має сакральне значення, благословенне Богом дерево, оберіг. У геральдиці *Липа* уособлює любов, а також життя, здоров'я та справедливість. Вона може

символізувати родинні зв'язки та дружбу. Липа також пов'язана з лікуванням та має цілющі властивості [4].

Микола Ільницький зазначав: «У творчості Ю. Липи мотив особистого призначення розгорнувся в наскрізний мотив його лірики, мотив призначення України – в історіософську концепцію, хай і виглядає вона радше романтичною візією, аніж науковою теорією <...>. Для Ю. Липи є неприйнятним судити про свій народ за якимись апріорними підходами, у яких не враховано власної природи <...>. Усвідомлення самоцінності нації дає можливість пізнавати свою душу зсередини, розрізняти «себе» й «іншого», «своє» й «чуже» [1, с.12–14]. На думку М. Ільницького, у концепції Юрія Липи відчувається відлуння вчення Григорія Сковороди про самопізнання, де найголовніше з аспектів самопізнання – «не вбачати у своїй відмінності від інших свою меншовартість, не оцінювати себе з позицій іншого і за його критеріями, а залишатися собою» (Ю. Липа «Народ»).

У статті «Не зрікатися своєї душі», присвяченій Юрію Липі, М. Ільницький підкреслював, що Ю. Липа, ставлячи в центрі уваги питання призначення України і власного призначення, не міг спертися на універсальні цінності гуманізму, демократії, прав людини, бо вони були «потоптані» в тодішній Європі. Чи змінилися підходи сьогодні? Чи можемо сказати, що Європа і Росія зрозуміли синів України, а чи гіркий докір Ю. Липи залишається справедливим і досі..?» [1, с. 35], але в 2025 році можна стверджувати, що Юрій Липа був пророком, Україна в небезпеці, демократія і права людини не стали гарантом безпеки нації, держави. Ідеї Юрія Липи, представників розстріляного відродження, продовжені шістдесятниками, підхоплені представниками Небесної Сотні, воїнами ЗСУ. За 11 років російсько-української війни українці потерпають від геноциду. Московія знищує найкращих синів і доньок України, гинуть мирні люди, тому праці Юрія Липи на сьогодні залишаються актуальними.

Донька Юрія Липи Марта Липа-Гуменецька займалася літературно-публіцистичною діяльністю та пошуковою роботою від 1989 року в архівах Києва, Харкова, Львова, Одеси, Варшави, Познані з метою повернення із забуття імен Івана та Юрія Липи, організувала святкування 90-, 100-, 125-, 135-річчя від дня народження Юрія Липи, опублікувала листи Олександра Олеся до І. Липи, Євгена Маланюка до Ю. Липи тощо [3]. Коли загинув Юрій Липа, то Марті було лиш 1 рік, тому вона крихтами збирала спогади про батька усе своє життя. Розуміємо, як

важливо було розгадати і відкрити характер і сутність рідного батька, дізнатися про свій родовід. Марта згадує Івана Огієнка, який описав останні хвилини життя Івана Липи і заповітні слова своєму синові Юрію Липі: «Тобі, сину, одне завдання zostавляю: перевершити батька, стати більшим од батька». Цей заповіт і сьогодні залишається у варшавському архіві Липів. Ще підкреслює Марта ставлення Юрія до батька, він завжди писав слово «тато» з великої літери [1, с. 38]. М. Липа-Гуменецька наголошувала: «Він уважав, що історичним призначенням України є розчленування Росії як імперії. На могилі його тепер – хрест з тризубом, за якого він готовий був віддати все – навіть життя» [1, с. 51].

Нарис «Юрій Липа – поет» Євгена Маланюка має літературознавчу цінність, де автор проаналізував талант Юрія Липи. «Графіка Юрія Липи, хоч і часом кольорована, в нашій літературній процесі знайшла приблизно таке місце, як Рілке в світі германським, а Валері – у романським. Але від сухости і скупости віршів Липи б'ють електричні іскри справжньої поезії, і при тім поезії високого напруження» [1, с. 488].

Основними історіософськими темами в публіцистиці Юрія Липи є ідея неповторності кожної нації; раса як дух, психіка і гени народу; основна геополітична вісь України не захід-схід, а південь-північ; Україна – частина європейської культури; трипільці – безпосередні прашури українців; українці як біблійний народ, благодать яких постає від святого Андрія Первозваного; жінка – основа родоvodu; ментальність українців – це ментальність вічних хліборобів.

Праця Юрія Липи «Призначення України» (1838 р.) – соціологічна, а ще її називають геополітичною, де призначення України – постати сильною державою з продуманою власною стратегією. Автор зазначає, вона призначена «для вільних українців, тобто тих, які є відповідальні у своїх чинах не перед чужою духовністю, а лиш перед Провидінням і цінностями предків, що означає «належати до своєї доби», «віднайти себе в сучасності», але тільки повертаючись до минулого [2, с. 3]. Праця складається з 4 частин: перша частина – це спроба розібратися в головних силах, що діють в Європі, яке місце посідає Україна на карті світу, тому наступні три частини дають відповіді на ці питання. У другій частині Юрій Липа акцентує увагу на ґрунтовних, авторитетних українських працях про українські землі. У третій частині йдеться про синтез української раси, поєднання психологічної і біологічно-історичної натури, що є

одним із головних чинників призначення України. А ось четверта частина присвячена провідним думкам українців, українській еліті, виокремлена в частину «Великі Заповіді». Кожна з цих частин унікальна, з глибоким змістом, зрозуміла українцям, бо прочитати між рядками цінні деталі, натяки, приховані моменти правди зможе представник лише тієї нації, до якої належить.

Усі параграфи частин взаємопов'язані, де відповіді й пояснення можна знайти в попередніх або наступних пунктах. Зауважимо, що письменник, який за фахом лікар, створюючи художній твір, розкриває події, персонажі на психологічному рівні. Описуючи стан, він ніби ставить діагноз персонажам і подіям, а у своїй науково-політологічній праці послуговується поняттям «український організм» і намагається проаналізувати причини і наслідки, вплив на Україну, як на організм. Уживання топоніма *Москва* уособлює центр страшної влади, що далека від подій, від реальності, вона є руйнівною силою, геноцидом українського народу, зазначені автором роки вказують на страшні події Голодомору в Україні, на знищення інтелігенції, духовної спадщини народу. Інша алюзія: *«Нова мовна політика, за вказівками чудодія Марра, – це ніяке не органічне зближення рас і народів ССРСР, це тюремний задум, що тільки ще більше підкреслив відірваність Москви, ще більше уяскравив механічність її влади. Тим більш виразніший на тлі совітської державности великий і живий організм української расової збірноти»* [2, с. 29]. Влада вела і запроваджувала нову мовну політику, згадуючи ім'я М. Марра і називаючи його «совітським чудодієм», який створював химерні ідеї, теорії, які були цілим вченням упродовж багатьох десятиліть, а цим самим влада створювала тюрми для інших народів, де заборонялося навчатися, говорити рідною мовою, вивчати історію рідної країни, створювалися інститути, які мали розробити стратегію вивчення однієї, російської мови. На сьогодні маємо страшні наслідки, втрачені архівні джерела, імена постатей, які були непокірними і протистояли владі, жертвуючи власним життям.

Ю. Липа згадує інші імена, англійського журналіста З Граббса і Дем'яна Бедного (*Придворова*), номінувавши останнього (*Бедного*) «*кремлівським прихлібником-віршарем, грубуватим і самозадоволеним паразитом, що виступав у ролі господаря*». Зауважимо, що Дем'ян Бедний був родом з України, з Кіровоградщини, з сім'ї бідного селянина. Його справжнє ім'я Юхим Олексійович Придворов, він брав участь у

цькуванні Олександра Довженка за фільм «Земля». Розуміємо, що це не поодинокий злочин, до якого Бедний причетний. І саме він, Бедний, українець за походженням, бачить велику загрозу в українцях для радянської влади [2, с.30].

У 1938 році Бедний став тим «найкращим комуністом», якого виключили з партії і позбавили доступу до друку. І це було типове явище впродовж існування радянської влади, на думку якої, *«не можна вірити нікому, хто має в жилах українську кров. Навіть у совітських жорстоких обставинах не можна довіряти українцям як занадто органічному народові, як расі»* [2, с. 30].

Ю. Липа намагається з'ясувати причини української поразки в 1917–1923 роках, і доходить висновку, що це все, у першу чергу, через внутрішні конфлікти.

Він захоплюється національно-культурним злетом – це період слави ВАПЛІТЕ, Леся Курбаса, М. Хвильового, М. Куліша та інших, наголошуючи, *«під час вистави трапився один інцидент. Акторка-українка згідно з акцією промовила до актора слова: «Ти не признаєшся? Ти не знаєш такого большевицького ката в Жмеринці? Убивця української інтелігенції? Ти не знав Сатани?». Звернулась зі сцени з дальшими словами до <...> ложі правительства з комісарами Чубарем, Затонським, Петровським: «Кожний із вас сатана. Звірячий ваш трибунал! Стріляєте цвіт України. Ногами топчете її алмаз. Хто ж ви такі? Тюремщики, дрібні злочинці, нічні убивці – заразний смітник...». Це – свідомий жест протесту проти знищення еліти і свідоме прагнення зберегти її. Свідоме нагорі, як свідоме й надолі, хоч би в тих київських селян, що возили самохіть харчі для Української Академії Наук у роках голоду»* [2, с. 31-32].

Еліту Липа називає провідниками, які об'єднують «групи крові», і зазначає, що її не знищили ні совіти, ні чужинці, але нам бракує глибшої віри в себе, і «довір'я до власної крові», даючи відповідь, що головне для українського організму – відродження традицій і моралі, вміння давати відпір, єднання українців.

Отже, ми знову починаємо довіряємо своїм, обираємо Україну і українців, намагаємось відновити традиції, імена людей, які йшли свідомо на Голгофу кремля, але залишались вільними навіть у в'язницях, намагаємось зберегти свою ідентичність, зберегти свою державу, націю, свій рід. Зараз розуміємо, як Юрій Липа багато знав про наше майбутнє, як він досягнув унікальність українського організму, дав оцінку як

лікар, як українець, як представник української еліти. І сьогодні дуже важливо перечитувати праці Юрія Липи, заглиблюватися в його творчість, збагнути, що треба для життя «українського організму».

Література

1. Липа Ю. Твори : в 10.т. Львів: Каменяр, Том 1: Поезія, 2005, 543 с.
2. Липа Ю. Призначення України. *Дніпро*. №11-12, Київ, 1997, 267 с.
3. Липа-Гуменецька Марта Юріївна / В. В. Гуменецький, С. В. Кучеренко *Енциклопедія сучасної України* [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: <https://esu.com.ua/article-54711>.
4. Про Україну. Скарбниця українського народу. URL: <https://about-ukraine.com/lipa/>

УДК 821.161.2

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОЦІНКИ В ПОЕЗІЇ ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ ЮРІЯ ЛИПИ

Гнатишева Ольга,

аспірантка Харківського національного педагогічного
університету ім. Г. С. Сковороди

У статті приділено увагу засобам вербалізації оцінних значень в поезії Юрія Липи. Схарактеризована їхня роль як способу відображення картини цінностей письменника на тлі подій визвольної війни за українську незалежність. Приділено увагу як позитивно, так і негативнооцінним лексемам, що характеризують шлях народної боротьби та демонструють протиставлення «свій – чужий» на різних рівнях сприйняття. Продемонстровано аксіологічний потенціал лексем на позначення кольорів (чорний та сірий), русизму «ізба» та тваринного символу «орел». Позначена актуальність поезій Ю. Липи в умовах нового етапу визвольної боротьби українського народу.

Ключові слова: аксіологічний потенціал, картина цінностей письменника, оцінні значення, протиставлення.

The article pays attention to the means of verbalizing evaluative meanings in the poetic works of Yuriy Lypa. Their role as a way of